

DRETS HUMANS I ESPIRITUALITAT

EL CEL I LA TERRA S'UNEIXEN EN LA PRÀCTICA DEL DRET

MARCELO BARROS

Recife, Pernambuco, el Brasil

Per regla general, la societat dominant presenta els Drets Humans només com a camp d'inviolabilitat individual i drets liberals de mobilitat total, de poder comprar i consumir. Per a molta gent, l'*espiritualitat* encara es confon amb l'*espiritualisme*, un camí per anar més enllà de les coses materials. Aquestes confusions o reduccions, en la comprensió dels conceptes, tant dels Drets Humans com d'una veritable espiritualitat, van molt lligats a la cultura occidental. Les antigues civilitzacions d'Àsia, Oceania i Àfrica, així com les comunitats indígenes i afrodescendents d'Amèrica, insisteixen que els drets no són tan sols individuals, sinó comunitaris i col·lectius. I encara s'han de privilegiar els drets de la humanitat com a tal. Les comunitats ancestrals i les organitzacions socials tampoc aïllen els Drets Humans del mirament que s'ha de tenir envers la Mare Terra i tots els éssers vius, que d'aquesta manera es tornen subjectes de drets. Això ve d'una cultura amorosa que comprèn i practica l'espiritualitat com a forma de viure plenament humana i humanitzadora.

Sobre els Drets Humans, la societat vigent manté una concepció hegemònica, la individualista, secular, culturalment occidentalocèntrica, que parla dels Drets Humans per mantenir i enfortir l'ordre (o el desordre?) social capitalista, colonialista i sexista que domina el món. En les últimes dècades, qui més ha invocat la declaració dels Drets Humans són els imperis occidentals, que continuen, a través dels seus organismes econòmics i militars, una acció imperialista que violenta la vida de moltes persones i la justícia internacional, sempre a l'ombra dels Drets Humans. En nom de la democràcia, dels Drets Humans i fins i tot de la civilització cristiana, el govern dels Estats Units ha envaït països, assassinat persones i destruït cultures i civilitzacions humanes.

Per a les comunitats i organitzacions socials és un deure viure i lluitar per concepcions contrahegemòniques i alternatives dels Drets Humans.

Defensar els Drets Humans és una tasca social i política. Implica obligacions, recursos i militància, però du de bracet també un compromís interior. I, molt sovint, perill de mort, perquè els pobres no es troben pas en aquesta situació, ja que són els menys capaços. Ells són

explotats. Arreu del món, darrere de les manques de respecte i de les vulneracions dels Drets Humans, hi ha una estructura social i política poderosa, violenta i perillosa. Lluitar contra aquestes forces demana no sols integritat ètica i coratge, sinó una opció d'amor solidari que ve del més profund del projecte de vida personal i comunitària de qui hi creu i hi aposta.

Per tal que la lluita pel dret i per la justícia ecosocial no sigui únicament puntual, cal una arrel cultural ancorada en el cor de l'ésser humà. És aleshores quan aquesta justícia es converteix en una postura permanent en el camí de les persones. Aquesta opció pot ser simplement ètica, basada en la convicció que tota vida té valor en si mateixa i mereix tot el respecte. Aquesta actitud d'amor incondicional i solidari a la humanitat i a cada ésser humà és el que es pot anomenar "espiritualitat humana i secular", afavoreix la vida, en totes les seves dimensions, i suscita una altra manera d'entendre els Drets Humans, tant els formulats per l'ONU com els que sorgeixen de les tradicions més profundes de les cultures. Ken Wilber anomena "visió integral" aquest procés existencial, que ens fa passar d'un replà egocèntric a una fase etnocèntrica, i finalment a una manera de viure cosmocèntrica. Aquest camí de convivència amorosa i basada en la cooperació i la solidaritat és el fonament espiritual de la vivència i la defensa de tots i cadascun dels drets humans i còsmics.

Jesús va demanar als seus deixebles: "Mireu de no fer el que Déu vol només perquè la gent us vegi, ja que així no tindreu cap recompensa del vostre pare cel." (Mt, 6) L'espiritualitat còsmica ens du no tan sols a defensar els Drets Humans, sinó a assumir la responsabilitat ètica pels més dèbils i marginats d'aquesta cruel societat. Es tracta, doncs, de solidaritzar-se amb la lluita dels pagesos, dels indis, dels negres, de les dones oprimides i totes les categories víctimes, d'alguna manera, de la societat excloent. Aquesta solidaritat s'ha d'organitzar i tenir una dimensió social i política. En alguns països de Llatinoamèrica, el nou procés social i polític, emergent de les bases i que s'expressa fins en noves constitucions ciutadanes i en governs de línia més popular i socialista és una expressió d'aquest amor

revolucionari que, en tot el continent s'inspira en el libertador Simón Bolívar, i per aquest motiu se l'anomena "bolivarià"

Les tradicions religioses tenen com a missió, en si mateixes, ajudar les persones a aprofundir aquest sentit més insondable de la vida i perfeccionar la vocació de tota persona per a l'amor. Només així l'ésser humà pot recórrer el camí cap al misteri últim de l'essència de totes les coses, misteri que la majoria de les religions anomena "Déu". El perill permanent és que, pel fet de tenir com a meta la unió amb la divinitat, les diverses tradicions acabin per escamotejar un esglao fonamental. Intenten viure la divinitat sense adonar-se que aquesta tan sols es troba en el propi ésser humà. Per bé que la creença que Déu es va manifestar o es manifesta plenament en un ésser humà (Jesucrist) sigui pròpia del cristianisme, en realitat totes les religions, d'una manera o altra, estan obligades a reconèixer que la divinitat només es pot trobar realment en l'ésser humà. Allò que Irineu, pastor de l'Església de Lió, ensenyava als cristians al segle II, serveix per a tota persona de qualsevol religió i de tots els temps: "Com podràs divinitzar-te si encara no t'has tornat humà? Abans de tot, dóna fermaça a la condició de ser humà i, així, podràs participar de la glòria divina."

A aquesta plena humanització només s'hi arriba per la solidaritat efectiva i amorosa, principalment en relació a les persones més dèbils i necessitades. En el món antic, Buda va començar el seu camí d'il·luminació, motivat per la compassió solidària cap als miserables cada cop que sortia del seu palau reial. Més endavant, al desert, el profeta Mahoma va rebre el missatge d'un àngel perquè aplegués les tribus del seu temps. El judaisme reconeix el seu bressol a l'Èxode, quan Moisès se sent cridat per Déu a fi d'alliberar els hebreus oprimits. I Jesús de Natzarè, per donar testimoni del projecte diví amb la seva arribada al món, va curar malats, va confortar els afligits i va revelar als marginats que Déu és al seu costat.

Les tradicions espirituals indígenes i afrodescendents, pel fet de privilegiar la relació amorosa amb la terra, la cura de les malalties i l'equilibri de la vida, revelen aquesta mateixa arrel ètica i espiritual.

L'any 1903, a Chicago, el II Parlament Mundial de les Religions, va promulgar la Declaració d'una ètica global. Allà, delegats de les més diverses tradicions religioses van afirmar: "Condemnem els abusos contra

els ecosistemes de la Terra. Condemnem la pobresa que ofega tot el potencial de la vida. Condemnem el desordre social de les nacions, la indiferència davant les injustícies que oprimeixen els pobles. [...] La base per a una ètica global ja existeix. (Aquesta no consisteix tan sols en la Declaració dels Drets Humans i en els seus complements, sinó que allà hi ha una base concreta des de la qual començar). Cal comprometre'ns amb aquesta base, a partir de la diversitat dels nostres camins espirituals..."

La contribució pròpia de l'espiritualitat humana, religiosa o no, per a la vivència i la defensa contra-hegemònica i alliberadora dels drets humans i còsmics consisteix a fer d'aquest camí un mètode d'intimitat amb la Divinitat, present en l'ésser humà, especialment en els més necessitats i menyspreats en els seus drets. No hi ha receptes per saber de quina forma s'ha de fer aquest camí. Tanmateix, podem destacar alguns mitjans sempre útils com a procés pedagògic:

1. Mirar el món, la vida i la realitat segons el punt de vista de les persones i les comunitats oprimides i que pateixen més. Assumir com a perspectiva la causa de tots els oprimits fent-la teua.

2- No substituir-los ni dirigir-los en aquesta lluita. Donar-los suport perquè en tinguin sempre el protagonisme fonamental: que siguin els subjectes principals de la seva caminada.

3- L'espiritualitat macroecumènica i còsmica ens obliga a valorar les cultures i les religions de les comunitats, i les persones relacionades com a llenguatges d'amor que faran de la resistència activa i de la lluita no violenta el camí per a la defensa del dret i la justícia.

4- Privilegiar sempre el diàleg veritable i ètic com a instrument fonamental de relació humana i de força per caminar.

5- Buscar aprofundir la riquesa de les religions no tans sols en les seves expressions culturals, sinó principalment en les seves arrels ètiques, capaces de fecundar la lluita de tota la humanitat per un món més just i agermanat.

Un document cristià del segle II afirmava: "Quan vegis el teu germà, un ésser humà qualsevol, veuràs el teu Déu". Un dels profetes bíblics resumeix el missatge no només de la Bíblia, sinó de totes les tradicions espirituals quan diu com a paraula divina: "Ja t'han ensenyat, home, què es bo, què espera de tu el Senyor: practica la justícia, estima la bondat, comporta't humilment amb el teu Déu." (*Mi*, 6, 8).